

SANATTAN EDEBİYATA

İki etkinlik • Dört ders saati • Bir düşünce yolculuğu

ETKİNLİK 1

Sanat Mahkemesi
“Bu sanat mıdır?”

ETKİNLİK 2

Sözcük Laboratuvarı
“Dil ne zaman sanata dönüşür?”

Adı Soyadı:

Sınıfı:

Tarih:

Bu dosyada tek bir “doğru cevap” aranmıyor. Düşünceni görünür kılman, gerekçelendirmen, başkasının fikrini dikkatle dinlemen ve gerekirse kendi düşünceni yeniden kurman bekleniyor.

Düşün • Kanıtla • Dönüştür • Paylaş • Yeniden düşün

1 İlk karar: Aynı nesne, üç farklı bağlam • 10 dk

Aşağıdaki üç durumu düşün. Nesne aynıdır; yalnızca bulunduğu yer ve ona verilen anlam değişir.

A	Eski bir sandalye sınıfın köşesinde duruyor.
B	Aynı sandalye bir mobilya mağazasında satışa sunuluyor.
C	Aynı sandalye bir galeride “Bekleyiş” adıyla sergileniyor.

☐ C artık sanattır☐ C sanat değildir☐ Kararsızım

Kararının ilk gerekçesi nedir?

“Çünkü...” ile yetinme; bağlamın bakışını nasıl değiştirdiğini açıkla.

2 Ölçüt pusulası: Sanatı ne belirler? • 10 dk

Her ölçüte 1–5 arası önem puanı ver. Ardından en önemli iki ölçütünü seç.

Bağlam	Sanatçının niyeti	Özgünlük	Estetik etki	İzleyici yorumu	Duygu / düşünce
Puan: ____	Puan: ____	Puan: ____	Puan: ____	Puan: ____	Puan: ____
Benim için en belirleyici iki ölçüt ve nedenleri:					

Maarif odağı: Eleştirel düşünme • Gerekçelendirme • Öz farkındalık

DOSYA NOTU

1917’de Marcel Duchamp, gündelik bir pisuarı farklı biçimde konumlandırdı; üzerine “R. Mutt 1917” yazdı ve Fountain (Çeşme) adıyla bir sergiye gönderdi.

“Hazır nesne / readymade”, sanatçının ürettiği değil seçtiği sıradan bir nesneyi alışılmış bağlamından çıkarıp sanat bağlamında yeniden düşündürmesidir.

Görsel: Ders planında verilen Marcel Duchamp, Fountain (1917) görseli.

3 İddia – kanıt – gerekçe zinciri • 12 dk

İDDİAM	Fountain sanattır / değildir; çünkü...
KANITIM	Dosya notundan ya da görselden hangi ayrıntı iddianı destekliyor?
GEREKÇEM	Bu ayrıntı, sanat hakkındaki ölçütünle nasıl bağlantılı?
SINIRIM	İddianın zayıf kalabileceği nokta nedir?

4 Mahkeme rolleri ve hazırlık • 8 dk

Üç kişilik grubunuzda rolünüzü seçin. Her rol, aynı soruya başka bir pencereden bakar.

☐ SANATÇI Niyet ve fikir	☐ ESER Biçim ve özellik	☐ İZLEYİCİ Yorum ve etki
Rolümün savunacağı en güçlü cümle: Bir ölçüt + bir kanıt + bir sonuç kullan.		

DURUŞMA VE HÜKÜM

Fikrini savun, karşı görüşü adilce temsil et, kararını yeniden kur

5 Duruşma notları • 18 dk

Grubumuzun ortak iddiası	
Kullandığımız en güçlü kanıt	
Karşı grubun en güçlü itirazı	
Bu itiraza cevabımız	

6 Adil temsil testi • 7 dk

Katılmadığım görüşü, o görüşü savunan kişinin de “Evet, beni doğru anlattın.” diyebileceği biçimde yazıyorum:

7 Gerekçeli hüküm • 12 dk

Fountain sanat mıdır? 100–120 kelimelik nihai kararını yaz.

İddia → ölçüt → kanıt → gerekçe → karşı görüşe cevap → sonuç

8 Fikrim değişti mi? • 3 dk

☐ Değişti☐ Güçlendi☐ Kısmen değişti☐ Değişmedi

Bunu sağlayan düşünce / kanıt:

1 İki metin, aynı gökyüzü • 10 dk

A • BİLGİ VEREN

Bugün hava sıcaklığı 8°C'dir. Öğleden sonra yağış beklenmektedir.

B • EDEBÎ OLABİLEN

Gökyüzü bütün sabah şehrin üzerine ağır, gri bir örtü gibi çökmüştü.

B metnini A'dan ayıran en az üç dil tercihinin bul:

Sözcük seçimi, çağırışım, benzetme, duygu, bakış açısı...

2 Edebîlik dedektörü • 10 dk

Aşağıdaki ürünleri uygun sütuna yaz; iki tartışmalı seçimin için kısa gerekçe ekle.

Haber • şiir • kullanım kılavuzu • roman • günlük • reklam • dilekçe • şarkı sözü • yemek tarifi • öykü

EDEBÎ	EDEBÎ OLABİLİR	EDEBÎ DEĞİL
Tartışmalı seçimim ve gerekçem:		

Ara sonuç: Her dil ürünü edebiyat değildir; ancak bağlam ve dil tercihleri bazı türleri edebî hâle getirebilir.

DÖNÜŞÜM TEZGÂHI

Aynı nesneye önce bilgiyle, sonra hayal gücüyle bak

3 Nesneni seç ve gözlemlerle • 7 dk

☐ Anahtar☐ Bardak☐ Ayakkabı☐ Saat☐ Kalem☐ Başka: _____

Nesnenin yalnızca görülebilen / ölçülebilen özellikleri:

Renk, biçim, malzeme, konum, işlev... Yorum ekleme.

4 Bilgi kipinde yaz • 6 dk

Nesneyi bilgi vermek amacıyla iki cümleyle anlat:

5 Üç dönüşüm hamlesi • 12 dk

Aşağıdaki hamlelerden en az üçünü seç ve her biri için bir deneme cümlesi yaz.

☐ KİŞİLEŞTİRME

Nesneye insana özgü bir davranış ver.

☐ BENZETME

Nesneyi başka bir varlıkla ilişkilendir.

☐ DUYUSAL AYRINTI

Ses, koku, doku, renk veya sıcaklık ekle.

☐ BAKIŞ AÇISI

Nesneyi konuştur ya da ona bakan kişiyi değiştir.

☐ ÇAĞRIŞIM

Nesneyi bir duygu, anı veya düşünceyle bağla.

6 Dönüşümü görünür kıl • 5 dk

Bilgi cümlemden edebî cümleme geçerken değiştirdiğim üç şey:

SINIFIN GÖRÜNMEYEN MÜZESİ

Sıradan bir nesneye yeni bir kimlik ve anlam kazandır

2. DERS / 40 DK

7 Hazır nesneni yeniden adlandır • 7 dk

NESNENİN ESKİ ADI	
ESERİN YENİ ADI	Örnek: Silgi → “Unutma Makinesi”
TEMSİL ETTİĞİ ŞEY	Bir duygu, çatışma, anı, değer veya düşünce

8 Müze etiketi: Nesnenin görünmeyen hikâyesi • 18 dk

80–100 kelimelik edebî müze metnini yaz.

Yeni adı metne doğal biçimde yerleştir. En az üç dönüşüm hamlesi kullan. Nesnenin neyi temsil ettiğini doğrudan söylemek yerine okura sezdir.

9 Yazarın niyet notu • 5 dk

Okurun bu eserle karşılaştığında ne düşünmesini / hissetmesini istiyorum?

GALERİ YÜRÜYÜŞÜ

Metnin okurla karşılaşınca nasıl değiştiğini keşfet

10 Akran küratör kartı • 12 dk

Bir arkadaşının metnini oku. Önce ne anladığını yaz, sonra geliştirici bir öneri sun.

Bu eserin bende uyandırdığı duygu / düşünce:

Metindeki en etkili sözcük ya da ifade ve bende oluşturduğu çağrışım:

Metni daha güçlü kılabilcek tek ve somut önerim:

“Güzel olmuş.” yerine uygulanabilir bir öneri yaz.

11 Yazarın revizyon kararı • 8 dk

Akran dönütünden kullanacağım öneri / kullanmayacağım öneri ve gerekçem:

KAPANIŞ VE MANİFESTO

Başlangıçtaki düşünceni yeni deneyimlerinle yeniden kur

SON 20 DK

12 Dört cümlelik edebiyat manifestom • 12 dk

“Bir metni edebiyat yapan...” diye başla ve dört cümlede kendi ölçütlerini açıkla.*Dil + hayal gücü + estetik / özgünlük + çağrışım kavramlarından yararlan; ezber tanım verme.*

13 Çıkış bileti • 5 dk

Bugün fark ettim ki...

Hâlâ merak ediyorum...

Bir sonraki metnimde...

14 Kendime bakıyorum • 3 dk

☐ Kanıt kullandım☐ Karşı görüşü
dinledim☐ Özgün dil kurdum☐ Metnimi geliştirdim

Bu dosyada en çok gurur duyduğum bölüm: _____

Bu iki etkinlik, verilen haftalık plandaki “sanatın sınırları – Duchamp – edebiyatın malzemesi dil – sıradan nesneyi edebî ifadeye dönüştürme” akışını öğrenci ürünü ve öğrenme kanıtı merkezli hâle getirir.

A Öğrenme çıktıları ve öğrenme kanıtları

Öğrenci ne yapar?	Ön bilgiden hareketle tahminde bulunur; ölçüt seçer; görsel ve kısa bilgilendirme metnini inceler; kanıtlarla görüş oluşturur; dil tercihlerini fark eder; özgün bir metin üretir; dönütle metnini gözden geçirir.
Alan becerileri	Okuma, anlam oluşturma, sözlü etkileşim, yazma, çözümleme ve yorumlama.
Kavramsal odağı	Bağlam, sanatçı niyeti, izleyici yorumu, edebîlik, çağırışım, estetik, özgünlük, sembol.
Öğrenme kanıtları	İlk karar, ölçüt pusulası, iddia–kanıt–gerekçe zinciri, gerekçeli hüküm, dönüşüm cümleleri, müze etiketi, akran dönütü, edebiyat manifestosu.
Temel soru	Bir şeyi sanat; bir metni edebiyat yapan nedir?

B Maarif Modeli bileşenleri

Erdem–değer–eylem	Saygı: karşı görüşü adil temsil etme. Sorumluluk: rolünü ve yazılı ürününü tamamlama. Dürüstlük: kanıtın sınırını kabul etme.
Sosyal-duygusal öğrenme	Öz farkındalık, fikir değiştirebilme, empatik dinleme, akran dönütü verirken ilişki becerileri.
Okuryazarlıklar	Görsel okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı ve dil okuryazarlığı.
Üst düzey düşünme	Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, karşılaştırma, sınıflandırma, gerekçelendirme ve öz değerlendirme.

c Farklılaştırma

Destek: Cümle başlangıçları (“İddiam...”, “Bunu gösteren ayrıntı...”, “Bu nedenle...”) ve kavram bankası verilebilir.

Zenginleştirme: Öğrenci aynı nesne için iki farklı bakış açısından iki müze etiketi yazar. Süre desteği: 100–120 kelimelik hüküm 70–90 kelimeye indirilebilir; sözlü kayıt seçeneği sunulabilir.

D Dört derslik akış

Ders	Aşama	Öğrenci eylemi	Süre
1	İlk karar + ölçüt	Bireysel karar verir; puanlar; ölçütünü gerekçelendirir.	20 dk
1	Delil dosyası + rol	Görseli/metni inceler; iddia–kanıt–gerekçe kurar; rolüne hazırlanır.	20 dk
2	Duruşma + hüküm	Müzakere eder; karşı görüşü adil temsil eder; nihai hükmü yazar.	40 dk
3	Dedektör + dönüşüm	Metinleri karşılaştırır; türleri sınıflandırır; nesneyi iki kipte anlatır.	40 dk
4	Müze + galeri	Edebî müze etiketi üretir; akran dönütü alır; manifestosunu yazar.	40 dk

E Hızlı analitik değerlendirme anahtarı

Her ölçüt için 1–4 puan: 1 Başlangıç • 2 Gelişiyor • 3 Beklenen • 4 Güçlü

Ölçüt	Beklenen performans	Puan
Kanıtlı düşünme	İddia ile uygun kanıt arasında açıklanmış bir bağ kurar.	___ / 4
Kavramsal doğruluk	Bağlam, niyet, izleyici ve edebîlik kavramlarını yerinde kullanır.	___ / 4
Edebî dönüştürme	Sözcük seçimi, çağrışım ve en az üç dönüşüm hamlesiyle özgün etki oluşturur.	___ / 4
Müzakere ve revizyon	Karşı görüşü doğru temsil eder; dönütü gerekçeli biçimde değerlendirir.	___ / 4

Toplam: ___ / 16

F Öğretmen gözlem notu

Öne çıkan düşünme / ifade becerileri:

Bir sonraki ders için ihtiyaç / takip kararı:

Kapanış ilkesi: Öğrencinin fikrinin değişmesi “tutarsızlık” değil, yeni kanıt karşısında düşüncesini yeniden kurabilme becerisidir.